

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Aix-Marseille Université (France)
TESOL – Ukraine

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ
В МОВІ І КУЛЬТУРІ**

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 821.09(100)(082)

НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна. О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2017. -
343 с.

ISBN 978-617-7397-36-5

Збірник містить тексти доповідей X Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 17-18 травня 2017 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

Організаційний комітет

Голова оргкомітету:

Гудманян А.Г., д-р філол. наук, проф., директор Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Заступник голови:

Шостак О.Г., канд. філол. наук, доцент, зав. кафедрою іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

Артюшкіна О., канд. наук з лінгвістики, доцент каф-ри славістики, університет Екс-Марсель, м. Екс-ан-Прованс, (Франція)

Раду А.І., канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Рецензенти:

Дудок Р.І., д-р філол. наук, проф., зав. кафедрою іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Мосенкіс Ю.Л., док. філол. наук, професор, професор кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Чеснокова А.В., проф. каф-ри англ. філол. і перекладу Київського університету імені Бориса Грінченка

*Рекомендовано до друку Вченою радою Гуманітарного інституту
(Протокол № 3 від 19 квітня 2017 р.)*

ISBN 978-617-7397-36-5

© Національний авіаційний університет, 2017

© Колектив авторів, 2017

Любов Помиткіна
Доктор психологічних наук, професор
Національний авіаційний університет
м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Суспільний прогрес досягається за умов єдності уявлень громадян про спільне майбутнє. Узгодження цих уявлень потребує розвинутої культури мислення та діалогу усіх учасників життєдіяльності в державі. У цьому контексті національна ідентичність виступає своєрідним каталізатором розвитку як культури народу взагалі, так і культури мовлення зокрема.

Як відомо, національна ідентичність – відчуття кожного члена нації як єдиного цілого, яке має певні традиції, культуру, мову й політику. Як свідчать психологічні дослідження, становлення національної ідентичності, як складової концепції особистості, підпорядковується певним закономірностям і проходить низку фаз у своєму розвитку. Вперше це відбувається у дитячому віці під впливом сімейного середовища, друзів, знайомих, ровесників. Пізніше в цей процес включаються інші осередки соціалізації – дошкільні заклади, школа, позашкільні установи, вищі навчальні заклади тощо. Під впливом зазначених змін, новим змістом наповнюється «Я-образ» особистості, в якому все більшої ваги набувають національні складові. У період з 18 до 22 років формування процесу національної ідентифікації досягає найвищих темпів. Подальші зміни національної ідентичності є вже не стільки її формуванням, скільки трансформацією, яка залежить від соціально-політичних, економічних, та інших сфер життєдіяльності людини.

Як вказують вчені (Е.Гелнер, Е.Еріксон, З.Фрейд та ін.) національна ідентичність зазнає суттєвого впливу під час безпосередньої комунікації. Найбільше проблем, які окреслюють вчені виникають під час ділового спілкування, оскільки контакт з діловими партнерами, колегами, співробітниками відбувається щодня. Процес навчання також можна віднести до цього виду взаємодії, тому що передача знань від педагога до студента також являє собою багатосторонній процес обміну інформацією.

Із усіх проблем, пов'язаних з комунікацією в контексті національної ідентичності, на наш погляд, є дві найсуттєвіші: врахування навколишнього простору (дистанції) та індивідуально-психологічних й психолого-типологічних відмінностей особистості.

Психологічний простір особистості складається із уявлень про себе, своїх близьких, національності, певних манер і обрядів. Так у словянській культурі на ділову зустріч приходять, потискуючи руки один одному, як запоруки у певній майбутній домовленості. А в арабському світі – руки подавати не бажано, а ще краще – не дивитися з викликом прямо у вічі, достатньо привітатися кивком голови. Також неаби-яке значення має дистанція, яку з різних сторін радять вчені враховувати відповідно до візних культур і ментальностей. У стінах освітніх навчальних закладів можна спостерігати, як активно можуть виступати наші студенти-слов'яни, з голосною мовою й багатою жестикуляцією. А якщо студент зі східної країни – він може всю свою промову оголосити з опущеними очима і без особливих інтонацій у голосі, хоча матеріал підібраний, опрацьований і заслуговує на увагу.

Відчуття часу та виконання обіцянок – також по-різному сприймається в різних культурах. Так представники з Німеччини вимагають точності часу у зустрічах, ретельності у виконанні справ на зазначені дати. Тоді як китайці у повсякденному житті призначають зустрічі приблизно – вранці, завтра, через тиждень тощо, а виконанню справ у зазначений термін взагалі не приділяють уваги, відповідаючи «соро зробимо».

Вчені й практики зазначають, що важливим є сприймання простору як якісно неоднорідного, що оцінюється у категоріях добрий-поганий, небезпечний-безпечний. Отже, простір визначається у якості найважливіших характеристик: 1) позиція людини, що знаходиться у центрі «свого» світу; 2) наявність периферії, тобто віддаленої від центру зони відчуження; 3) система розмежувань між сферами «свого» та «чужого». Принципово важливим елементом у цьому виявляється кордон/межа як категорія, завдяки якій структурується простір, без неї усі найважливіші зони (центр-периферія, свій-чужий, внутрішній-зовнішній) не мали б розмежованості. І, зрозуміло, особистісний простір, у якому людині найкомфортніше, у залежності від її бажання, може з кимось поділятися, або ні.

До індивідуально-психологічних особливостей відносяться ідеали, цінності, переконання, мотиви, виражений егоцентризм та низький рівень самоконтролю. До психолого-типологічних – особливості прояву темпераменту, який проявляється як у комунікації так і у поведінці. Різниця в швидкості перебігу психічних процесів виявляється в чотирьох типах темпераменту (холерики, сангвініки, меланхоліки, флегматики), які реагують на оточення по-різному, сприймають як спілкування так і вчинки по-

своєму, здійснюють неоднозначні вчинкові дії. Так, холерики й сангвініки є в більшій мірі екстравертами, більш відкриті до спілкування й більш передбачувані у вчинках. Натомість, меланхоліки й флегматики більше приділяють уваги власному внутрішньому світу й тому у соціумі переважно – інтраверти, яких буває складно передбачувати як у комунікації так і у вчинках. Отже, якщо комунікативна взаємодія відбувається між представниками різних культур і різних темпераментів, можуть виникати певні колізії.

З огляду на зазначене вище, можемо узагальнити, що для адекватного діалогу між представниками різних культур необхідно враховувати як особливості національної ідентичності так і індивідуально-психологічні та психолого-типологічні відмінності.

Література

1. Гелнер Е. Нації та націоналізм [Текст] : Пер з англ. – К. : Таксон, 2003. – 300 с.
2. Эриксон Э. Идентичность : юность и кризис ; пер. с англ. / Общ. ред. и предисл. Толстых А. В. – М. : Издательская группа «Прогресс», 1996. – 344 с.
3. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування / М. Т. Степико : монографія. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
4. Фрейд, З. «Я» и «Оно» : Труды разных лет [Текст]. Кн. 2 / З. Фрейд. – Тбилиси : Мерани, 1991. – 398 с.